28/69

RUDÉ PRÁVO, 21. ledna 1969, str. 2. 2/28/XII

PŘED VOJENSKÝM SOUDEM PŘÍBRAM

Svědek vypovídá o nezákonnostech

PRAHA 20. ledna (tos) — Do dalšího týdne vstoupilo hlavní líčení se sedmi bývalými příslušníky Státní bezpečnosti.

V pondělí byl slyšen svědek J. Kubinec, který spolu s dalšími asi dvaceti příslušníky Lidových milicí byl povolán v roce 1951 do služeb Bezpečnosti a osobně pověřen uzavřením případu tehdy vězněného M. Picha-Tůmy. Mimo jiné vypověděl, jak se setkal s případem zmučené ženy, kterou Tůma vyslýchal. Měla na obličeji i na těle strašné jizvy. Podrobně vylíčil poměry v Bezpečnosti a nezákonné metody užívané v padesátých letech. Popsal, jak byly prokuratuře předkládány přesné otázky k obžalovaným, aby nevyšly najevo rozpory, polopravdy a nepravdy uvedené v protokole. Když vyšetřovanci vypovídali podle předem připravených protokolů, dostávali úlevu, např. jídlo na přilepšenou. K objasnění některých případů nebylo tehdy dovoleno vyslýchat ty, kteří stále aktivně v Bezpečnosti pracovali. Byl také rozkaz, aby se některé skutečnosti neuváděly v protokole. V této souvislosti svědek informoval i o práci a úloze cizích poradců. Z výpovědi dále vyplynulo, že v těch letech byli zatýkáni lidé, aniž existoval sebemenší podklad pro jejich trestní stíhání. Dodatečně, někdy až po letech, bylo pak vystavováno povolení k uvalení vazby. V souvislosti s nezákonností 50. let uváděl svědek nejčastěji jména Doubek a Moučka.

Hlavní líčení pokračuje.

RUDÉ PRÁVO, 22. ledna 1969, str. 2. 3/28/XII

MINISTR VNITRA ČESKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

k tragickým událostem v Praze a v Plzni

PRAHA 21. ledna (až) — »Zabýváme-li se šetřením bližších okolností tragického činu studenta J. Palacha i plzeňského případu J. Hlavatého, činíme tak proto, že ochrana života a zdraví občanů je jedním z úkolů, jež Veřejné bezpečnosti plynou ze zákona, a jsme přitom vedeni jediným cílem — zabránit možnému opakování podobných tragédií,« řekl ministr vnitra České socialistické republiky J. Grösser při úterním setkání s novináři.

Z informací ministra vnitra i zástupce náčelníka HS VB dr. J. Hrubého dále vyplynulo, že při šetření tragického činu J. Palacha se mj. vychází i z posledního dopisu, který student zanechal v odloženém zimníku, probíhají analýzy zbytků hořlaviny — dosud neznámého složení — nalezených na střepech láhve. Byla nalezena i lahvička se stopami etéru. Okolnosti nasvědčují tomu, že jeho požitím před osudným činem chtěl student J. Palach otupit svůj nervový systém. Dosud se nepodařilo rekonstruovat přesný časový snímek studentova posledního dne. Zjištěno je jen tolik, že poslední noc před činem strávil beze spánku.

Šetření všech okolností pokračuje jen velmi pomalu. Kromě jiného i proto, že mnozí z okruhu osob, s nimiž se zesnulý J. Palach prokazatelně stýkal, zejména z řad studentů, neprojevují někdy dost porozumění pro práci vyšetřovacích orgánů — vedených pouze zájmy ochrany života a bezpečnosti — ani dost ochoty poskytnout jim potřebné informace a svědectví.

Ode dne tragédie J. Palacha — jak byli novináři informováni — byla v Praze zvýšena ostraha řady míst, která by mohla přijít v úvahu jako dějiště případného opakování takového činu, a také všechny hlídky VB v terénu jsou připraveny zabránit pokusům o opětování tragédie.

Případ J. Hlavatého z Plzně je — podle informací s. J. Grössera — v poněkud jiné rovině. Odlišná je podle dosavadních výsledků šetření zejména motivace jeho činu. Její zdroj je nejpravděpodobněji v rozháraných rodinných i osobních poměrech.

J. Hlavatý — vyučený slévač, později brusič a nakonec pomocný dělník — podléhal sklonu k alkoholu a častějším obsencím, zejména od roku 1967, kdy se jeho manželství uzavřené v roce 1964 dostalo do krize, jež vyvrcholila v březnu 1968 odchodem jeho manželky se dvěma dětmi a 9. ledna letošního roku rozvodem a přiřčením obou dětí manželce.

Bylo zjištěno, že J. Hlavatý častěji hovořil o sebevražedných úmyslech, zejména v poslední době. Šetření ukázalo, že den před svým činem, v neděli 19. ledna, měl telefonický rozhovor s dosud neznámým mužem. V osudné pondělí se — podle výpovědi rodičů — po časném odchodu z domova vrátil asi v 19 hodin, chvíli odpočíval a poté opustil pokoj. V 21 hodin se jeho rodiče dověděli o tom, co se stalo, od orgánů VB. Toto svědectví rodičů se nyní konfrontuje s jinými výpověďmi, podle nichž J. Hlavatý pobýval v neděli odpoledne v jedné plzeňské restauraci, odkud odešel asi ve 20 hodin.

Osudný čin J. Hlavatého se odehrál na místě, kde stával pomník T. G. Masaryka. Dopis na rozloučenou zatím nalezen nebyl. Také v tomto případě je složení hořlaviny předmětem analýz. Stav J. Hlavatého je velmi vážný.

Šetření obou tragických událostí pokračuje a veřejnost bude — podle slibů ministra vnitra ČSR — o jeho dalším průběhu informována.

VEČERNÍ PRAHA, 20. ledna 1969, str. 1. a 2. 7/28/XII

Památce JANA PALACHA
JEHO DRUHŮM, ČS. MLÁDEŽI

Za naši svobodu a samostatnost bylo položeno a obětováno mnoho životů. Mnoho životů v dávné minulosti, v průběhu staletí, které zaznamenala historie, mnoho životů bylo obětováno, zmařeno v době nedávné. Žel, že mnoho těchto obětí upadlo záhy do zapomenutí. Poslední oběť za naši svobodu přinesl dobrovolně mladý filosof Jan Palach. Obětoval svůj život otřesnou demonstraci, která nemá v dějinách naší země obdoby. Jan Palach zvolil místo svého sebevznětí v těsné blízkosti sochy svatého Václava, místo, které se stalo oltářem vlasti. Jan Palach dal tak svému činu zvláštní symbol, který byl národem pochopen.

Mladí lidé mají své ideály, těžko nesou poznání, že mezi ideálem a životem je rozpor, mnohdy nepřekonatelný rozpor. Každé mládí sní o životě svůj krásný sen. O lásce, přátelství, věrnosti, čestnosti, statečnosti, pravdě, vlastenectví. Víme dobře o těchto ideálech mládí, neboť jsme je sami žili. Víme z vlastních životních zkušeností a trpkých prožitků, že mladí lidé se těžko smiřují s neuskutečnitelností svých představ a někteří podlehnou vážným deziluzím a nenacházejí jiného řešení než dobrovolný odchod ze života. Příčinou těchto deziluzí bývají mnohdy případy, kdy mladí zrazují sami sebe. Víme však, že i vážnou příčinou bývá zdrcující poznání mladých, když nenalezou oporu v generaci otců, když právě u nich nenalezou ve chvílích krizového bezvýchodna očekávanou oporu, nedostane-li se jim uspokojivých odpovědí na klíčové otázky. Je zdrcující poznání, když právě otcové, kteří měli být následováníhodným příkladem, neobstojí před soudem rozumu a svědomí mladých.

Nechceme se ospravedlňovat, my, generace vašich otců, nechceme omlouvat náš pocit zoufalé bezmocnosti, ale je patrně objektivní pravdou, že naše generace prožila těžší, mnohem těžší dobu než vy mladí. Váš dnešní věk zastihl nás v době, kdy naše vlast byla těžce pokořena. Nastala doba nacistické poroby, válečných hrůz a strádání. Mnozí z nás zemřeli v koncentračních táborech, byli popraveni, poslední oběti války padly v květnových dnech roku 1945, kdy vy jste nebyli ještě na světě. Vzápětí nastala další přetěžká léta, kdy ideál naší svobody a našeho vlastenectví byl deformován, kdy byla mařena zákonnost, lidé nevinně popravováni, vězněni, zbavováni existence. Byla to přetěžká doba, která se nám dnes zdá již jako neskutečný sen. Proto se nám snad zdá, že konflikty a křivdy dneška, nespravedlnost a lži nejsou už tak tragické jako hrůzy minulosti. Nemáme již takový pocit jako vy, že je nemožné je přežít.

Oběť Jana Palacha, jeho výzva k našemu svědomí, nás nutí k zamyšlení a k vážnému zpytování svědomí, svědomí vlastního, svědomí každého z nás. Oběť Jana Palacha nesmí být marná, nesmí být nikdy zapomenuta. Slibme si všichni, že budeme lepší, než jsme byli, že nebudeme nadřazovat vlastní prospěch nad prospěch druhých, že se nebudeme rozpakovat přinést i oběti, bude-li jich třeba, nebudeme odmítat strádání. Že odklidíme drobná nedorozumění, zapomeneme malicherných sporů, které narušují dobré lidské vztahy, že vynaložíme nekonečně trpělivé úsilí, aby byly překonány vážné rozpory, do dneška zdánlivě nepřekonatelné. Slibme si, že se všichni o to usilovně vynasnažíme. Podporujme všestranně vedoucí politiky, kteří mají důvěru lidu, podporujme představitele stran, organizací a spolků, kteří čestně plní své těžké úkoly, vyjadřují přání lidu a činy tato přání uskutečňují. Buďme však nesmiřitelní k těm, kdož zradili a zrazují, a žádejme jejich odvolání.

Uskutečněme činy odkaz Jana Husa: Milujme se, pravdu každému přejme.

JIŘÍ KREJČÍK, režisér Čs. filmu

VEČERNÍ PRAHA, 20. ledna 1969, str. 6.

8/28/XII

Je stáří proviněním proti společnosti?

Před dvaceti lety jsme hovořili na jednom semináři o perspektivách starých lidí v socialistickém zřízení. Bože můj, jak to tenkrát bylo jednoduché. Hodnocení trvalo několik minut. Proč také roztahovat věci nad slunce jasnější. A tehdy nám to jasné bylo. Člověk, který zestárne, bude žít z plodů své celoživotní práce a z výsledků práce celé společnosti. Nebude dělat nic jiného, než radit mladším, dělit se s nimi o své zkušenosti, kulturně se vyžívat a radovat se z úcty těch, kteří dokáží být svým dědům a babičkám vděční. Ve fantazii nadšenců pro socialismus jsme si představovali plakátovou postavu dědečka, který sedí na houpací židli, obklopen syny, dcerami a vnuky... Ti, kteří nebudou nikoho mít, budou doživat stáří v hypermoderních domovech přestárlých. Ne. Žádná kasárna. Výstavné penziony ve zdravém prostředí, v horách a lesích, u vody.

Je smutné a trochu ponižující, když si člověk musí po dvaceti letech přiznat, že se tehdy jako mladý, nadšený svazák díval na problém starých lidí v socialistickém zřízení jako Hurvínek na válku. Subjektivní a unáhlené prognózy a soudy se po dvaceti letech vracejí jako bumerang a míří na nejcitlivější místo člověka — na mozek.

Dostal jsem se v listopadu na léčení v Karlových Varech. Sníh, déšť, počasí, o kterém se říká, že by do něho nevyhnal ani psa. V sanatoriu, dva kilometry od kolonády, k tomu v prudkém kopci, jsou ubytováni staří lidé — důchodci. Třikrát denně, bez ohledu na počasí, šlapou čtyři kilometry na pití vody, pokud mají léčebné procedury v domě. Pokud ne, vracejí se další kilometry do lázeňských domů. Babičky v šátcích se po deseti metrech zastavují, těžce oddychují, pětašedesát je pětašedesát. Jsou tam i sedmdesátileté...

Od sanatoria jede autobus až do města. Proč tedy stařečkové a stařenky nejezdí? Z jednoduchého důvodu. Autobus čtyřikrát až pětkrát denně stojí osm korun. Osmkrát dvacet jedna, to už je pořádná díra do penze.

Během jednoho týdne, je šestnáct pacientů upoutáno na lůžko. Sestry, kterých je citelný nedostatek, celé noci běhají, píchají injekce, dávají prášky; sanatorium, kam nemá přijít ani zdravý, ani nemocný, ale rekonvalescent, se mění v kliniku. Záněty, záněty, dýchavičnost, nastuzení...

V rozhovorech s babičkami a dědy zjišťuji hroznou věc, stydím se přesto, že za to nemůžu. Podstatná část penzistů dostane poukaz do lázní jenom v zimě, po sezóně. To potvrzují i lékaři, sestry a ostatní personál lázeňských léčeben. Je to paradox, je to strašná hanba, už proto, že nejde o náhodu, ale obecně známou věc, organizovanou a podporovanou oficiálními místy a organizacemi lidové správy. Před dvaceti lety jsem lidem lhal. Nevědomě, ale lhal. Starý člověk není v socialistické společnosti dneška tím dědečkem, kterého mladí obdivují a projevují mu úctu, starý člověk je na obtíž, číslo jednací, neproduktivní živel, který se provinil tím, že celý život pracoval a dřel, zanechal nám, mladým, výsledky své celoživotní práce, a potom byl tak nespolečenský, že včas neumřel.

Není nic platné, že televize ukazuje snímky, při kterých leze člověku mráz po zádech, že tisk pranýřuje jednotlivé případy přestárlých lidí, které spíš konfrontuje s jejich dětmi než s pravou příčinou, se vztahem člověka ke stáří a systémem, který nevědčk dovoluje. Není nic platné zasedat a řečnit o ožehavých problémech, které už dávno přestaly být ožehavými a staly se zastaralými.

Existuje jenom jedno radikální řešení, i když na první pohled nepopulární. Starý člověk musí dostat za svou celoživotní práci a lásku, s kterou nás, mladé, vychoval to, co mu právem patří, i kdybychom my mladí měli utáhnout opasky. Starý člověk musí být dobře zajištěný zákonem, zvlášť chráněný, aby se dostal z periferie společnosti do jejího středu.

Starý člověk se musí stát symbolem moudrosti a životem vybojované úcty, tím dědečkem a babičkou, kterých si všude na světě umí lidé vážit, protože dědečkové a babičky jsou barometrem zdravé společnosti, její historií a tvůrci všeho, co nám spadlo do klína.

Myslím, že podstatná část slušných lidí pochopí nutnost utažení opasků ve prospěch starých lidí. Najdou se i sobci, kteří řeknou: Proč já? Na jejich adresu bych chtěl říci, že i oni budou stáří... Může se jim stát, že za čas budou převracet v ruce penzičku a ptát se bez naděje na odpověď: PROČ JSEM VLASTNĚ CELÝ ŽIVOT PRACOVAL A ŽIL?

Jiří Janoška, Praha 3

prognózy

To by člověk neřekl, kolik existuje předpovědí o tom, co nás čeká a co nás nemine. Začal jsem se o to tak trochu zajímat. Koluje toho mezi lidmi v poslední době až až. Zvláštní obliby požívají předpovědi astrologů nebo prostě předpověď taková, o níž se tvrdí, že to „řekly hvězdy". Ale někteří lidé nepohrdnou ani tím, co o budoucnosti prozradí vykládací karty a vůbec tajemná magie. A nechybějí ani řetězové dopisy štěstí, které občas dostaneme i do redakce a v nichž se nám přikazuje, abychom to devětkrát opsali a poslali to dál. Když to nepošleme, postihne nás něco moc strašného, jako jistého generála na Filipínách, a naopak, uposlechneme-li výzvy, jako jistý pan Smith ze San Franciska, získáme vbrzku značnou sumu peněz.

Zjistil jsem však nikoli nezajímavou věc. Zájem o předpovědi se soustřeďuje nikoli na předpovědi o budoucnu jednotlivců, ale o budoucnu našich národů. A všechny ty předpovědi jsou pro naše národy příznivé. Zkrátka, bude nám hej!

Před několika měsíci jsem jednal s dvěma kolegy novináři. Žasl jsem, co všechno vědí. Měli ohromující prognózy o budoucím vývoji a možnostech. Já se svými úvahami, které jsem pracně skládal z projevů státníků a jiných dostupných informací jsem při té debatě vyhlížel jako ubohý břídil a téměř pesimista. Pak jsem žasl podruhé, když jsem se dozvěděl, na základě čeho dělají ty své víc než optimistické předpovědi. Řekly jim to karty... Podle těch karet pak začali dělat svůj časopis a jen o vlásek unikli tomu, že nebyl zastaven. I tak se pak dostali na čas do nepříjemné krize.

Je pochopitelně více příčin, proč právě v posledních měsících koluje a je přijímáno tolik různých předpovědí, jejichž původ bývá přinejmenším pochybný. Myslím, že jednou z těch příčin je nedostatek informací, ne vždy dost konkrétní vymezení možností, ale i nedostatek konkrétního zdůvodnění proč to či ono není možné a kdy to možné bude. Takové zdůvodnění, které na základě jasných faktů a argumentů pak nepřipouští jiný výklad. Myslím, že už máme dost poznatků o tom, mluví-li se s lidmi příliš obecně, příliš diplomaticky, s použitím mnoha kulatých slov, nepřináší to dobré výsledky. Lidé prostě nechtějí být jen utěšováni a chlácholeni, ale chtějí vědět a znát.

Kolikrát jsme my, novináři, v té předlednové éře slyšeli ono zaklínadlo: „Soudruzi, na to nebudeme vcházet!" anebo „Nebudeme se přece svlékat do košile!" A nechyběly ani takové vývody, že se nemůže říci celá pravda, protože by to prostě lidé neunesli. A co se stalo, když se potom lidé po Lednu dovídali od ekonomů i tu nepříjemnou pravdu a nepříjemná fakta o naší ekonomice? Začali snad lidé houfně skákat do Vltavy?

Jestliže se dnes prosazuje vůle po jednání a dohodě, zásady včas informovat a včas věci projednávat bez rámusu, pak je to opravdu rozumná cesta, kterou musíme podporovat. Dovolil bych si dát ještě důraz na to „včas projednávat". Jestliže se tak vždy neděje, pak musí v lidech nutně vznikat dojem, že nejdřív je nutné udělat pořádný kravál, „aby s námi jednali, aby se nám věc pořádně vysvětlila". DIKOKRATES

SVĚT V OBRAZECH, č. 3/69, 21. ledna 1969, str. 1. a 22.

13/28/XII

O čem spisovatel přemýšlí

/ Výňatek /

JAN PROCHÁZKA

Jedenadvacátý srpnový den roku 1968 se stává takovým prověrkovým mezníkem, podle něhož se bude soudit, jak se kdo choval a jak se zachoval. Cos ty dělal 21. srpna a v těch kritických dnech po něm?

Předem bych chtěl říci, že jsem absolutně nepředpokládal, že by k tomu vůbec mohlo dojít.

Takže nepatříš k těm, kteří o tom věděli předem?

Počkat, tak doslova to není. Spousta známých mi říkala, že k tomu dojde. Ale každému z nich jsem vysvětlil, že to je vyloučeno. Když jsem si sestavil všechna pro i proti, pořád vycházelo, že je to nemožné. Snad někde v Africe, tam se může stát ledacos, ale že by mezi socialistickými zeměmi končila myšlenková pře nasazením armádních sborů, to mi připadalo přímo fantastické.

V úterý — v noci se to potom stalo — jsem úřadoval ve Svazu spisovatelů. Mluvil jsem s jedním členem naší vlády, který měl podivné tušení, že k něčemu dojde. Myslím, že se mi ho podařilo přesvědčit, že jeho tušení je mylné. Dal mi za pravdu a klidně odešel domů se vykoupat. Já se asi v šest večer vrátil domů a začal psát článek pro MY 68 na téma: Vztahy mezi bratrskými zeměmi. Během večera mne volal předseda kulturního výboru parlamentu Poledňák, že prý potřebuje se mnou hned mluvit, že má chmurné zprávy. Řekl jsem mu: Lojzo, jestli mi chceš říci, že budeme v noci obsazeni, tak to jsem už slyšel. Týden to říkají různí lidé, neber to vážně. Asi v deset přijeli Helge a Pacovský z koordinačního výboru. Že je něco ve vzduchu, že se něco děje. Když se v Praze roznese panika, pak o tom mluví kdekdo. Povídali jsme, pak jsem je doprovázel k autu a nad vilou, ve které bydlím, je to na Hanspaulce, přelétávaly Antonovy. To jsem pořád nevěděl, co se děje a tak mne ty eroplány nevzrušovaly. Klidně jsem psal dál a ve čtvrt na jednu jsem byl hotov. Lehl jsem si do postele a asi za 10 minut volal jeden můj známý: okamžitě opusť byt! Neví se co bude. Musíš zmizet. Jsme obsazováni. Na víc slov neměl zřejmě čas. Ale byl to člověk, který mi tímto způsobem ohlásil už několik národních katastrof. Takže jsem mu věřil. Přemýšlel jsem, co mám udělat. Napadlo mi, že musím zničit článek, který jsem právě dopsal. Podařilo se mi jím ucpat záchod. A já byl ze všeho tak zpitomělý, že jsem ho šel čistit. Pak jsem vzbudil ženu. Byli jsme v bytě sami, větší holky jsme měli ve Francii, tu nejmenší s babičkou v Krkonoších. Nastartovali jsme auto a jeli úplně prázdnou Kladenskou ulicí na Pankrác. Kolem generálního štábu už stáli sovětští parašutisté s kamionem, ale já je považoval za naše vojáky a tak jsem řekl: Výborně, naši vojáci chrání štáb. Ale jeli jsme dál a když jsme přijeli ke kamarádovi na Pankrác, zjistili jsme, že nemáme ani pyžamo. Žena samozřejmě prohlásila, že se pro ně vrátí. Odjela a za půl hodiny telefonovala: Teď přijeli, dva tanky stojí v zahradě a já nevím, jak vyjedu. Poraď, jak mám rusky říci „Prosím vás, odjeďte kousek doleva!" A já si v té chvíli ne a ne vzpomenout na jediné ruské slovíčko . . .

V bytě přítele jsme zůstali do poledne. Poslouchal jsem rozhlas. Myslím si, že tato země vděčí za všechno novinářům a lidem z rozhlasu. Na největším náměstí bude jednou stát pomník těmto lidem. Rozhlas zachránil národ. Vím přesně, která zpráva to byla. Vysílali ji hned po usnesení předsednictva strany a říkalo se v ní, že na okresní výbor KSČ v Karlových Varech se dostavil sovětský důstojník a tajemník s ním odmítl vyjednávat, protože okresní výbor nesouhlasí s obsazením Československa. Až do té chvíle byli lidé ochromeni, nevěděli, co mají dělat, nikdo jim to neřekl. A najednou poznali, že mohou něco dělat . . .

Odpoledne jsem začal hledat trosky vedení Svazu spisovatelů. Kdekdo byl na dovolené. Druhý den jsme vydali rezoluci svobodného vedení Svazu. Po třech dnech jsem se z Pankráce odstěhoval do jiného bytu, začalo se povídat, že bude velké zatýkání. Měl jsem strach jako ostatní. Ani tak z toho zatčení, jako ze svého nemocného žlučníku. Když jsem si představil, že bych dostal záchvat a ležel tam někde bez pomoci, opravdu jsem se bál. Žlučník jsou nepředstavitelné bolesti . . .

Když se vrátil Dubček z Moskvy, když vyklidili budovu Svazu spisovatelů, musel jsem úřadovat. Začali jsme svolávat vedení a koordinační výbor, měli jsme jednání s vládními činiteli, dělali jsme opatření, aby se ti, kteří v tom nepřehledném chaosu odešli za hranice, mohli vrátit.

Tebe nikdy nenapadlo odejít?

Ne, v těch dnech vůbec ne. A myslím, že hodně prospělo, když tu řada známých spisovatelů zůstala. Nedivím se normálním lidem, nedivím se, že třeba lékař nebo inženýr odjel i s rodinou do Austrálie, ti lidé mohou mít i oprávněné obavy z novin, ve kterých nic nebude, z kádrového stropu, z malého platu, ze všeho, co normální život komplikuje víc, než je nutné. Ale spi-

sovatelé nemají odcházet. Spisovatel má zvláštní povolání, které je ohromné, ale má za určitých okolností i veliká rizika. Těmto rizikům se spisovatel nemůže vyhýbat. Jestliže hlásá určité názory v době, kdy se mu nemůže absolutně nic stát, nebylo by správné, aby odešel, když tyto názory musí obhajovat nebo za ně i trpět. Myslím, že spisovatelé mají zůstat v této zemi bez ohledu na to, jaké budou konce. To není ani zbytečné gesto ani oběť, to je nutnost.

A já sám? Nedovedu si představit, že bych mohl psát někde jinde. V Praze mohu psát o Moravě, Praha je moravské město, ale třeba v Paříži nebo v Bělehradě bych o Moravě psát nemohl.

Od srpnových událostí uběhlo už hodně vody. Otevřená dramatická scéna, která lidi spojovala, má teď jinou tvář; žít se musí a velkých ideálů se člověk nenají. Nezdá se ti, že jednotě lidu došel brzo dech?

Ne, vůbec ne. To, co bylo, historie dosud nepoznala. Zatím se nic nepodařilo prosadit podle představ. Nepodařilo se zlomit páteř novinám. Pro mne osobně jsou noviny a rozhlas vůbec největším překvapením loňského roku. V průběhu obrodného procesu se mnoho novinářů angažovalo, ale znal jsem jich mnoho z předcházejícího období a když došlo k obsazení, říkal jsem si: Teď přijelo tolik tanků, jistě se najdou takoví, kteří se zlomí. Nenašli se, nebo se nenašli v takovém množství, aby to stálo za řeč. Měli jsme ve Svazu spisovatelů nedávno plenárku, na které nebyl ani Goldstücker ani já. Přesto byla přijata rezoluce, nevím kdo ji psal, ale je tak nádherná, že mám pocit, že kdybych tu schůzi řídil sám, určitě bychom přijali horší. A je přímo fantastické uspokojení, když třeba slyšíš dělníka v televizi. On říká věci daleko precizněji a nádherněji, než jsme to říkali ve Sjezdovém paláci loni v březnu my. Kulturní úroveň národa je v této chvíli obrovské plus. Každý člověk přemýšlí, sám si dělá názor na vládu, na to, co jednotliví členové vlády a vedení říkají. Ať se nikdo nedomnívá, že když bude dělat něco, co není v souladu s míněním lidí, že mu to projde. Trpělivost lidí je dána pouze smyslem pro realitu, ničím jiným. Uvědomují si, že národní politika má své určité meze, a naslouchají pečlivě, co kdo říká. A kdo jde dál, než je nutné, prohrává . . .

Nebo studentská stávka. Považuji ji za geniální, za další důkaz nesmyslnosti tvrzení, že by existovalo nějaké centrum, které by ovlivňovalo vývoj. My, ubozí starci, jsme byli každý jinde, a studenti vymysleli něco, na co bychom se vůbec nezmohli; dokázali pro svou věc zainteresovat na 100 000 mladých v celé republice. A udělat stávku, při které nepřišel rektor o život, při níž nebyla podpálena fakulta, při které nebylo rozbito ani jediné okno, to pokládám za něco naprosto unikátního . . . Ne, lidé se nevzdávají, jenom zkoumají tvrdost té reality, která nám určuje prostor.

Vraťme se do loňského jara. Tehdy se řada spisovatelů stala i význačnými politiky. Mezi nimi jsi i ty. Lidé si z počátku dost těžko srovnávali tvá vystoupení s všeobecně známou popularitou Jana Procházky jako presidentského spisovatele. Dokonce se — ne zcela bez ironie — říkalo: Jaký Masaryk, takový Čapek. Jak vůbec došlo k tvému postavení u Novotného, jaké byly příčiny vašich rozporů a nakonec i rozchodu?

Celá ta historie má žertovný začátek. Antonín Novotný si mne spletl s komentátorem Československého rozhlasu Janem Procházkou. Často hovořil v živých slovech a na základě jednoho vysílání zavolal Novotný do filmu. Říkal: Včera jsem tě poslouchal. Spadl mi v té chvíli kámen ze srdce. Pamatuji se, že v té době nebyl znám případ, že by Antonín Novotný mluvil s někým vlídně. Vždycky to byl malér. Honem jsem tedy vysvětloval, že ne já, ale jiný Procházka. A on znovu: Tys napsal Zelené obzory a Lidé jako ty. Chtěl bych s tebou mluvit. Tak jsem přišel. V té době měl málokdo z kulturní fronty styk s vedením strany. Byla tu propast. A tak jsem myslel, že to bude k něčemu dobré. Seděli jsme od jedenácti asi do pěti odpoledne. Musel jsem schůzku ukončit dost násilně, padal jsem hladem. Antonín Novotný totiž nejedl, nepil, nechodil na záchod, nic, naprosto asketický člověk. Nikdy bych o té záměně nehovořil, kdyby to Antonín Novotný neřekl přede mnou. Na zářijovém plénu v roce 1967, kdy mne „uvolnili" z ústředního výboru, považoval za nutné přiznat, že si mne spletl s někým jiným. Na první schůzce jsem s ním hovořil jako mluvím s každým. Otevřeně. Od svého okolí málokdy slyšel pravdu. On byl vrcholem pyramidy; všichni mu podléhali. Už to, že jsem se s ním sešel, bylo znamením pro ostatní, jak se mají ke mně chovat. Toho roku jsem dostal státní cenu za Trápení a za Zelené obzory. Jsem si jist, že bych ji nedostal, kdyby mne Antonín Novotný neznal. V zimě roku 1962 jsem byl zvolen kandidátem ÚV KSČ. Na sjezdu, na který jsem se nedostavil. Žena byla nemocná, vařil jsem jí čaj. Myslel jsem, že mám dělat stafáž někde na galerii. Za dva dny mě volali nějací lidé, že musím na sjezd přijít, protože kádrová komise se mnou počítá do Ústředního výboru. Nikdo se mne neptal, zda chci či ne, nikdo nechtěl žádný posudek ani od domovního důvěrníka ani od uliční či jiné organizace, prostě nebylo třeba žádného materiálu. Stal jsem se kandidátem Ústředního výboru. Pak jsem se ještě tu a tam s Antonínem Novotným sešel v jeho kanceláři. Zdálo se mi, že říkal věci, které mám říci dál. Prostě abych šířil určité mínění. Musím říci, že se ke mně choval velice dobře. Když jsem se potom stal předsedou stranické skupiny ve Svazu spisovatelů, začala být situace dramatická. Říkal jsem tam sice totéž, co jemu, ale zde jsem měl co do činění s jeho podřízenými. To bylo hlavně v období přípravy spisovatelského sjezdu. Pracovníci ideologického oddělení si na mne nepřetržitě stěžovali. A vyvrcholilo to v aféře kolem článku o Masarykovi, který jsem v roce 1966 psal do MY 66. Mluvil jsem o tom s Antonínem Novotným na zasedání ÚV. Že se mne spousta mladých lidí ptá, jak to skutečně bylo, a že bych se s ním rád poradil. Pozval mne, přišel jsem, mluvili jsme asi dvě hodiny. Řekl, že brožurky, které byly o Masarykovi napsány, jsou špatné, že T.G.M. měl sice protikomunistické založení, ale že jako president byl velkým a charakterním člověkem, že měl velice vzácnou ženu se socialistickým zaměřením. Článek jsem napsal, ale Antonínu Novotnému jsem ho přečíst nedal. Řekl jsem mu, že si za něj budu odpovídat sám. Cenzura ho zabavila, dala do takzvané svodky podezřelých materiálů, což bylo hlavní čtení mnohých vysoce postavených soudruhů. A ti přičiňovali k článku různé vzkazy pro soudruha Novotného. Když to k němu došlo, napsal však, že s článkem souhlasí. Alespoň tak mi to bylo později řečeno. Mám pocit, že někdy svými podřízenými hluboce pohrdal. Článek tedy vyšel. Podřízenci byli proti mně nadmíru popuzeni.

Moje vztahy s tehdejší hlavou státu vyvrcholily schůzkou s filmovými režiséry v Lánech. Hlavní na této schůzce bylo, že se podařilo objasnit novou filmovou vlnu, Chytilovou, Jasného, Brynycha a další. Pak však začal znovu nepřátelský poměr aparátu vůči filmové tvorbě. Na jaře 1967 bylo jasné, že se něco musí stát. Pokusil jsem se o smíření. Pozval jsem Antonína Novotného ke mně. Do bytu. Slavil jsem křtiny své třetí dcery. Přišel, přišli i režiséři, ředitel filmu Poledňák a jiní. Byl to velice příjemný večer. Zdálo se, že je všechno v pořádku. Na příštím zasedání ÚV přednesl soudruh Hendrych zdrcující projev o filmu. Váhal jsem, zda mám odpovídat. Nakonec jsem v diskusi vystoupil. Hodnocení soudruha Hendrycha jsem odmítl . . .

Můj diskusní příspěvek nedovolili otisknout. A pak už přišel sjezd spisovatelů . . .

Sjezd spisovatelů byl v různých dokumentech vydáván za reakční spiknutí, řízené ze zahraničí. I když se počátkem roku 1968 podařilo některá přiliš fantastická obvinění odstranit, přesto zůstává vaše sněmování v létě roku 1967 opředeno glorioloou něčeho nevídaného a neslýchaného. Jak to vlastně bylo?

Nic nebylo domluveno, nic nebylo připraveno. To, že se sjezd stal legendou, zavinila hlavně stranická delegace svým obratným počínáním. Tím, že soudruh Hendrych tak dramaticky odešel. A že rozhlašoval, že na sjezdu jde o pokus rozbořit stát. Ale nešlo o nic jiného, než o rozhodnutí, že náš sjezd bude naprosto demokratický. Každý bude mluvit to, co si myslí a za co si odpovídá. A bude mluvit v pořadí jak se přihlásil. Tedy žádná manipulace. Když jsem se tak díval do sálu a viděl řady bojovníků postižených platfusem, žlučníky a nevím čím ještě, když jsem si představoval, že ti mají pobořit stát, připadalo mi to dost komické. Ale určití lidé dokázali, že tak byl sjezd hodnocen. Mně potom uvolnili z funkce kandidáta ÚV. I to je celá dlouhá historie, ale v podstatě stejná: vyhrožování, manipulace, intriky. Ukázalo se, že obviňování spisovatelů většina členů ÚV nevěří, ale byl už zaveden takový systém, že co chtěli muži v předsednictvu, to se stalo.

To bylo na podzim roku 1967, abychom zůstali u jisté chronologie. Na jaře příštího roku se tvé jméno jako vůbec první objevilo na stránkách jedněch literárních novin jedné spojenecké země. Šlo o to, že ti ujel nějaký vlak.

Ano, měl mi ujet vlak do emigrace. V roce 1948 jsem prý toužil odjet, neboť prý jsem obhajoval Báťu, Škodu a bůhví koho ještě, neboť chci jejich návrat. A proč? Měl jsem asi tříhodinový rozhovor se zpravodajem agentury AFP. Měli jsme báječnou překladatelku, chybu v překladu naprosto vylučuji. Věděl jsem, že to AFP vydá, proto jsem mluvil o věcech naprosto nezranitelných. O tom, že Marx a Lenin nemohli znát mentalitu českého rolníka, že mentalita českého rolníka je jiná než mentalita rolníka ruského, že dovážet obilí je to největší mrhání, jaké si můžeme

dovolit, že musíme vytvořit takové podmínky, abychom sklízeli z hektaru 60 q pšenice, že pro tento intenzivní způsob hospodaření není vzorem velkovýroba, ale spíš zahradnické zemědělství holandského typu. Z třihodinové diskuse vydal francouzský novinář 37 řádek, naprosto zkreslených. Myslím, že to byl záměr. Francouzské velvyslanectví se pak začalo zajímat, s kým jsem to vlastně mluvil a jak to, že to zkreslil. On mi docela klidně připsal, že Marx a Lenin neměli vůbec potuchy o zemědělství a tak podobně. V oněch novinách mně osobně znají, stačilo zvednout telefon a zeptat se. Pochopitelně bych se od toho distancoval. Jenomže oni k tomu ještě přičetli mé dřívější hříchy. Nikdy jsem nesouhlasil s praktikami, které v Praze provozují někteří cizí soudruzi, vždycky jsem odmítal legendu o neomylnosti mužů jednoho státu. Odmítám ji i dnes. Protože jakmile přijmu legendu o neomylnosti příslušníků jednoho národa, sám sebe deklasuji. Je to naprostý nesmysl, převedeno do jiných oborů znamená to, že nejlepší činitelé všeho a ve všem musejí pocházet jen a jen z té země — neboť jsou neomylní. A tak jsem se stal terčem.

Kdo je dobře vidět, do toho se snadno střílí, s tím se musí počítat. Přesto se zdá, že těch šrámů máš už dost; jeden by se ani nedivil, kdybys přestal vůbec dělat politiku, kdybys přestal na čas psát. Napsal jsi něco po 21. srpnu?

Marodil jsem. Napsal jsem několik povídek, články, jeden scénář. Velice málo. Teď se chci do toho dát. Chci napsat novelu, bude se jmenovat Maminka, a dodělávám Růžovou dámu, kterou budeme s Kachyňou natáčet. Dokončil jsem scénář veselohry Tak žijí svobodní muži. Bavil jsem se tím. Když člověku píchají injekce a musí pořád myslet na své tělesné potíže, nechce se mu psát nic tragického. Ale teď jsem opraven a chci pokračovat v programu. To znamená dát dohromady knížku tří novel — Růžová dáma, Maminka, Sestřička ptáků a pak bych přikročil k tuhé řeholi a napsal román. Šťastné úmrtí strýce Petra, což je o Moravě z roku 1966. Takové moravské Zvonokosy. Chodí se tam za dívkami a pije víno. Román jsem začal psát 12. srpna, protože v té době měl obrodný proces už sestupnou křivku...

Kdybys měl volit mezi prací filmového scenáristy a prací spisovatele, kterou bys zvolil?

Film mám rád, ale stejně asi skončím u románů. Knížky mně začínají víc lákat. Teď si říkám: Musíš napsat ještě jeden scénář, aby Kachyňa měl příští rok co dělat. Pak si budu v klidu psát knížku. A ještě tak rok, dva bych chtěl psát do novin. Aby si lidé nemysleli, že jsem se někam ukryl a o politiku se nestarám. Publicistika je velmi zajímavá, myslím, že v současné chvíli nejdůležitější. Lidé chtějí bezprostředně vědět, co si kdo myslí.

Takže i kdyby tě čert po poli honil, neodejdeš a budeš psát doma?

Nikam nepůjdu, zůstanu až do konce. Myslím, že ty konce budou radostné. Nevěřím, že by měly být špatné. Ale ať budou jakékoliv, zůstanu. Nejsem sám, zůstane naprostá většina spisovatelů. Naše místo je tady!

SVĚT V OBRAZECH, č. 3/69, 21. ledna 1969, str. 21. a 22.

16/28/XII

165

ZÁKON

ze dne 19. prosince 1968

o zásadách nabývání a pozbývání státního občanství

Národní shromáždění Československé socialistické republiky se usneslo na tomto zákoně:

Část první

Státní občanství Československé socialistické republiky

§ 1

(1) Státním občanem Československé socialistické republiky (dále jen „československý státní občan") je každý státní občan České socialistické republiky a každý státní občan Slovenské socialistické republiky.

(2) Československým státním občanem se stává ten, kdo nabyl státního občanství České socialistické republiky nebo státního občanství Slovenské socialistické republiky.

§ 2

Pozbytím státního občanství jedné z republik pozbývá občan i státního občanství Československé socialistické republiky.

Část druhá

Nabytí státního občanství České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky k 1. lednu 1969

§ 3

(1) Československý státní občan je k počátku účinnosti tohoto zákona státním občanem té republiky, na jejímž území se narodil.

(2) Československý státní občan, který se narodil v cizině, je státním občanem té republiky, na jejímž území je k počátku účinnosti tohoto zákona přihlášen k trvalému pobytu. Není-li přihlášen k trvalému pobytu v jedné z republik, řídí se státní občanství podle jeho posledního trvalého pobytu, popřípadě podle posledního trvalého pobytu jeho rodičů v Československé socialistické republice.

(3) Nelze-li státní občanství republiky určit podle předchozích ustanovení, zvolí si československý státní občan státní občanství jedné z republik prohlášením.

§ 4

Státní občan republiky si může zvolit státní občanství druhé republiky než té, jejíž státní občanství mu přísluší podle § 3 odst. 1 a 2. Učiní tak prohlášením nejpozději do 31. prosince 1969.

§ 5

Děti mladší 15 let sledují státní občanství rodičů, stanou-li se rodiče státními občany téže republiky podle § 3 nebo 4. Jinak učiní o státním občanství těchto dětí prohlášení jejich zákonní zástupci; žijí-li oba rodiče, vyžaduje se jejich shodné prohlášení, pokud některý z nich není zbaven rodičovských práv.

Část třetí

Nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky

§ 6

(1) Dítě, jehož rodiče jsou státními občany téže republiky, nabývá narozením státního občanství rodičů.

(2) Dítě, jehož jeden z rodičů je státním občanem České socialistické a druhý státním občanem Slovenské socialistické republiky, nabývá narozením státního občanství té republiky, na jejímž území se narodilo. Dítě těchto rodičů, které se narodilo v cizině, nabývá státního občanství po matce. Rodiče se mohou dohodnout o státním občanství dítěte a zvolit mu státní občanství druhé republiky prohlášením učiněným do 6 měsíců po narození dítěte.

(3) Dítě, jehož jeden z rodičů je cizincem, nabývá narozením státního občanství té republiky, jejímž státním občanem je druhý z rodičů.

(4) Nalezené dítě je státním občanem té republiky, na jejímž území bylo nalezeno, dokud se neprokáže, že má jiné státní občanství.

§ 7

(1) Uzavřením manželství mezi státním občanem České socialistické republiky a státním občanem Slovenské socialistické republiky se jejich státní občanství nemění.

17/28/XII

(2) Jeden z manželů si může zvolit státní občanství té republiky, jejímž státním občanem je druhý manžel, prohlášením učiněným do 6 měsíců po uzavření manželství. Spolu s manželem nabývají státního občanství republiky i jeho děti mladší 15 let, nad nimiž vykonává výlučně rodičovská práva nebo jestliže se o tom rodiče dohodnou, a které pojme do svého prohlášení.

(3) Cizinka, která uzavřela manželství se státním občanem jedné z republik, nabývá státního občanství této republiky, vysloví-li příslušný orgán státní správy na její žádost s nabytím souhlas. Žádost musí být podána nejpozději do 6 měsíců po uzavření manželství. Spolu s cizinkou nabývají státního občanství republiky její děti mladší 15 let, které pojala do své žádosti.

§ 8

Nabytí státního občanství cizincem se pro osoby starší 15 let stává účinným teprve složením státoobčanského slibu. Ve výjimečných případech může být složení slibu prominuto.

§ 9

Pro nabývání státního občanství republik cizinci a pro pozbývání státního občanství republik platí podmínky stanovené dosavadními právními předpisy, pokud tento zákon nestanoví jinak.

Část čtvrtá

Ustanovení společná a závěrečná

§ 10

Nabytím státního občanství jedné republiky zaniká státní občanství druhé republiky.

§ 11

Volbou, popřípadě dohodou podle tohoto zákona se nabývá státního občanství republiky dnem, kdy o tom bylo učiněno prohlášení.

§ 12

Prohlášení podle tohoto zákona se činí u příslušného orgánu státní správy. V cizině se prohlášení činí u diplomatické mise nebo konsulárního úřadu Československé socialistické republiky příslušného podle místa pobytu. Totéž platí pro složení státoobčanského slibu.

§ 13

Zrušují se § 1, 2, 4 a 9 zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství ve znění zákona č. 72/1958 Sb.

§ 14

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1969.

Svoboda v. r.

Smrkovský v. r.

Ing. Černík v. r.

SBÍRKA ZÁKONŮ, 22. prosince 1969, str. 452. a 453.

SBÍRKA ZÁKONŮ ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY
přináší

v částce 46:

1. Zákon ze dne 18. prosince 1968 o státním rozpočtu na rok 1969 a o některých dalších finančních opatřenich,
2. Zákon ze dne 18. prosince 1968 o důchodové dani,
3. Zákon ze dne 18. prosince 1968, kterým se mění a doplňuje zákon č. 36/1965 Sb., o dani z příjmů z literární a umělecké činnosti,
4. Zákon ze dne 19. prosince 1968 o zvláštním přídavku k dávkám, o změnách v důchodovém zabezpečení účastníků odboje a o některých dalších změnách v sociálním zabezpečeni,
5. Zákon ze dne 19. prosince 1968, kterým se mění zákon č. 82/1966 Sb., o pojišťovnictví,
6. Zákon ze dne 19. prosince 1968, kterým se mění zákon zákon č. 72/1967 Sb., o Státní spořitelně,
7. Zákon ze dne 19. prosince 1968, kterým se mění předpisy o vyhlašování zákonů a jiných právních předpisů,
8. Zákon ze dne 19. prosince 1968 o zásadách nabývání a pozbývání státního občanství,
9. Zákon ze dne 19. prosince 1968 o vymezení působnosti Československé socialistické republiky ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti,
10. Zákon ze dne 19. prosince 1968 o vymezení působnosti Československé socialistické republiky ve věcech tisku a jiných informačních prostředků,
11. Zákon ze dne 19. prosince 1968 o gymnasiích,
12. Zákon ze dne 19. prosince 1968 o zřízení Vysoké školy veterinární v Brně a Vysoké školy veterinární v Košicích,
13. Zákon ze dne 19. prosince 1968 o některých opatřeních souvisejících s federativním uspořádání státu,
14. Ústavní zákon ze dne 19. prosince 1968 o zřízení federálních ministerstev a federálních výborů,
15. Zákon ze dne 19. prosince 1968 o federálních výborech.

v částce 47:

1. Zákon ze dne 20. prosince 1968, jímž se mění a doplňuje zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody,
2. Zákon ze dne 20. prosince 1968 o státním odborném dozoru nad bezpečností práce,
3. Zákon ze dne 20. prosince 1968 o městě Brně,
4. Zákon ze dne 20. prosince 1968 o Kanceláři presidenta republiky,
5. Zákon ze dne 20. prosince 1968 o věrnostním přídavku horníků.

19/28/XII

studenti občanům

Umírá student, občan socialistické republiky. Jeho čin nebyl aktem zoufalství, ale vzpourou svobodného člověka, která je a trvá v nás jako odpověď nejen na surový nátlak ze strany sovětského vedení, ale i na politiku představitelů našeho státu, kteří, zřejmě s dobrými úmysly, na sebe berou odpovědnost za naši budoucnost, nedbajíce přitom odlišného stanoviska většiny obyvatel.

Čin Jana Palacha pokládáme tedy za logický, nepatetický a o to více hrdinský. Z toho, jak se vyvíjejí věci v této zemi, jak jsou postupně pomíjeny základy toho, v čem jsme viděli naději poledového vývoje, naději v uskutečnění humánní, demokratické a socialistické společnosti, po tom, co akce studentů, novinářů, dělniku jsou našimi představiteli označovány přinejmenším jako podkopávání základů jejich realistické politiky, která je nám, jako většině lidí, ve svých důsledcích nepochopitelná a nepřijatelná, se, bohužel, protest Jana Palacha stává možností, jak nejen dát najevo své smýšlení, ale dát tomuto smýšlení váhu, dát najevo, co znamená svoboda pro svobodného člověka, jemuž je odpírána.

V dopise, který byl u kolegy Palacha nalezen, se hovoří o dalších, kteří jsou ochotni k podobnému kroku přistoupit. Jsou to naši vrstevníci, a tím spíše se obáváme toho, co bude. Každý z nás nechť se zamyslí sám za sebe, nechť se zamyslí nad tím, jakým dílem přispěl k dosažení současného stavu. Nechť pokorně zváží, zda skutečně udělal vše, co udělat mohl, zda měl v sobě dostatek statečnosti a vůle k boji se svým strachem či pohodlností, zda sám postupoval tak, jak očekával od druhých, v souladu se svým svědomím. Až potom se ukáže, zda je v našich silách postavit proti rozhodnutí našich kolegů - dobrovolníků řešení, které by je uspokojilo. Naši politikové si dnes musí uvědomit, že v tomto státě bez tohoto lidu nemohou vládnout. Zdali nám na životech našich kolegů záleží, jsme dlužni odpověď - naši politikové nebo my.

PŘEDSEDNICTVO
SVAZU VYSOKOŠKOLSKÉHO STUDENTSTVA
ČECH A MORAVY

B 142

REPORTÉR, č. 2/69, 16. ledna 1969, str. 2.

20/28/XII

Luděk Pachman ministru národní obrany

Vážený soudruhu ministře!

V základních řádech naší armády se říká, že je to armáda politická, armáda bojující za socialistický řád. Politická práce se proto jejím příslušníkům nejenom nezakazuje, ale naopak se od nich vyžaduje.

Chtěl bych se Vás proto především zeptat, jestli měl generál Mucha právo k tomu, aby dne 14. listopadu, tj. den po shromáždění pracující a studující mládeže v Praze na Žofíně, volal zvýšeným hlasem na Emila Zátopka: „Kdo Vám dovolil plést se do politiky?" Ptám se Vás, jestli příslušníci armády potřebují opravdu zvláštní souhlas k tomu, aby se politicky angažovali.

Dovolte, abych už před Vaší odpovědí konstatoval některé skutečnosti. Jako důsledek svého vystoupení na Žofíně a svých dalších veřejných projevů musel Emil Zátopek opustit ministerstvo národní obrany. V současné době je zástupcem staršího trenéra lehké atletiky v Dukle Praha. Myslím, že se mnou bude mnoho lidí v této zemi souhlasit, že takové zařazení člověka, který patří k našim nejslavnějším postavám posledního čtvrtstoletí, je společnou ostudou nás všech. Nehodlám tuto ostudu beze slova snášet. Protestuji proti ní, protože se porušují zásady o politické angažovanosti vojáků.

Případ Emila Zátopka není naprosto ojedinělý. V naší armádě probíhá v posledních měsících zřetelný proces kádrových změn, které veřejnost vzrušují a naplňují obavami. Přitom tyto změny probíhají kabinetní formou a veřejnosti nejsou nijak vysvětleny. Začalo to vlastně už před srpnem. Tehdy byl odvolán z funkce generál Prchlík, jeden z mála našich vojensko-politických představitelů, který žádal, aby armáda sloužila jen svému skutečnému cíli, pro nějž je po desetiletí s vynaložením obrovských prostředků budována: k zajištění obrany země, nedotknutelnosti jejího území.

V poslední době kádrové změny běží na plné obrátky. Rád bych se Vás, soudruhu ministře, zeptal, proč tyto personální změny? Upozorňuji Vás, že to není našim lidem jedno. Není to jedno mně jako občanovi této země a není to lhostejné ani čtrnácti a půl milionu dalších občanů. Armáda je věc příliš vážná, zvláště v krizových chvílích, než aby lid nezajímalo, co se v ní a s ní děje. Měl byste proto na otázky začít odpovídat, poněvadž v opačném případě se budeme ptát znovu a znovu.

Luděk Pachman